

74 פרוטוקול מס'
מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
מיום ו' ה' בשבט תשל"ה 17.1.75 שעה 9.00

נכחו :

חברי הוועדה: י. תמיר - היו"ר

י. בארי
א. גבלבר
א. הרליץ
ת. טובי
ב.צ. קשת

מוזמנים:

ז. מליון - מרכז השלטון המקומי
י. שולמן - מרכז השלטון המקומי
ע. קרין - משרד הפנים
י. קיסר - מנהל מקרקעי ישראל
י. רוזנברג - קק"ל
ד"ר ש. ברובנדר - השרות לשמירת
איכות הסביבה
י. דורון - גבעת עדה
א. גבע - גבעת עדה
י. גולדריט - גבעת עדה
י. בלנק - גבעת עדה
א. יוליש - הנהלת מפעלי "נשר"
מ. אבירם - הנהלת מפעלי "נשר"
קלרסג - ראש המועצה המקומית נשר
ג. - חברת החשמל
א.בן - עיריית חיפה
ג. לב - קרית מוצקים - מועצה מקומית
מ. בר-אילן - בתי הזיקוק
ג. אנגל - בתי הזיקוק

מזכיר הוועדה: י. ברזני

רשמה: א. גוטמן

סדר היום:

- 1) כריתת חרש עצי אלון עתיקים בגבעת-עדה - הצעה לסדר-היום של ח"כ א. הרליץ
- 2) זיהום אויר חמור המסכן את הבריאות בחיפה

1. כריתת חורש עצי אלון עתיקים בגבעת עדה - הצעה לסדר היום של ח"כ א. הרליץ

היו"ר י. תמיר: ההצעה הועברה אלינו מהמליאה בתאריך 11.12.74. אני חייב למסור אינפורמציה לידיעת המשתתפים; שר השיכון, בישיבה שהיתה לנו לפני עשרה ימים, נשאל בעניינים סביבתיים לגבי גבעת עדה בענין המרכז, והשיב לנו שהענין עומד בפני עיכובים בגלל העדר עליה וצמצום בהוצאות בכלל. אינני יודע מה בעלה בישיבה הזאת. אולי גב' הרליץ מצוידת באינפורמציה נוספת.

א. הרליץ: אני שמחה לראות כל כך הרבה נציגים של גבעת עדה. תקופה בחיי היתי תושבת האזור, ואני מכירה את גבעת-עדה היטב. היא אחת מפנות-החמד מבחינת הנוף במדינת ישראל, וזה אולי גם הביא לכך שהעליתי את נושא הבניה באזור שהוא מיוער, במדה והוא מיוער.

בגבעת-עדה נותרו עצי אלון, וזה עץ שפעם כסה את הארץ כלה. אבל, כזכור וכידוע השלטון התורכי לא התיחס יחס טוב לעצים. דוקא באזור גבעת-עדה נותרו עצים ממין הקרא אלון התבור. משרד השיכון תכנן לבנות מרכז קליטה הבנוי בתים בתים. הכוונה היתה לבנות כשלשים בנייני מגורים + בנייני שרות, על שטח של כ-45 דונם, עם כל התשתית של דרכים, מים, ביוב. גם אנחנו ראינו בעין יפה שגבעת עדה רוצה למשוך אליה אוכלוסיה נוספת ואוכלוסית עולים.

אני רוצה להוסיף את השאלה מדוע הסמכות הזאת נמצאת בידי הקק"ל ומה היתה דעתה של ועדת הבניה והתכנון המחוזית לגבי הבניה הזאת. הוועדה הזאת עוסקת הרבה בענין איכות החיים והסביבה, ורואה עצמה קצת "כלב שמירה" על הנוף ועל הירק, על האויר הצח במדינה, במדה והוא עוד קיים. לכן, אני שמחה, שיש לנו אפשרות לברר כאן את הענין.

תשובתו של שר השיכון במליאת הכנסת היתה מעודדת, כאשר הוא אמר שמרכז הקליטה הזה יבנה במקום אחר. אני רוצה לאמר ליו"ר, שאני מודאגת מתשובתו של שר השיכון בדיון שהיה על תכנית הבניה, מפני שלא היתי רוצה שאנו נהיה הגורמים לכך שמרכז הקליטה לא יבנה באזור ההוא. אנחנו רוצים שמרכז הקליטה יבנה באזור ההוא, אבל לא דוקא בשטח שמשרד השיכון בחר בו. אני מציעה, שאנו נתיחס בהכרח לא רק לראשיתו של הנושא אלא גם לסופו.

היו"ר י. תמיר: היתי מעדיף שנשמע מגורם ממלכתי איפה אנו עומדים בתכנון מרכז הקליטה בגבעת עדה, לאור ההצעה של ח"כ א. הרליץ לפני חדש, וההתפתחויות העדכניות.

א. הרליץ: (קוראת את תשובת שר השיכון) התשובה הזאת, הבנו אותה אז, שמרכז הקליטה יבנה בגבעת עדה, אבל לא בשטח החורש. תשובתו של השר, בישיבת הוועדה בשבוע שעבר היתה שונה מזאת. הוא אמר, שלא יבנה כלל מרכז קליטה בגבעת עדה. אני רוצה להביע את הפתעתי, שמשרד השיכון אינו מיוצג כאן.

היו"ר י. תמיר: האם ליו"ר המועצה יש אינפורמציה נוספת?

י. דורון: אני מצטער מאד שבשנת 1975 - 72 שנה לאחר יסוד גבעת עדה - אנחנו צריכים לבוא לישיבת ועדת הפנים של הכנסת, עם כל הכבוד שאנו רוחשים לוועדה הזאת, ולדון על עתידה של גבעת עדה. אנחנו לא מעלים כאן רק את הענין של מרכז הקליטה, כי בעינינו גם מרכז הקליטה ובמיוחד כאשר ראינו שיש תפנית בכוון של פיתוח גבעת עדה, "עליו" עלינו והענין התדרדר.

הישוב מונה 1,500 נפש ואינו יכל היום להתקיים. זה לא מושב. אילוא היו מחליטים מראש שגבעת עדה היא מושב מבחינה כלכלית וארגונית, איש לא היה בא בטענות. אבל, כאשר הזרימו מאות אולים לישובים, השאירו את גבעת עדה עם 1,500 נפש, וגבעת עדה אינה יכולה היום להתקיים. נעשה עוול משווע לגבעת עדה, שעשרות בשנים, הוטלו רק חובות על המקום ולא ניתנו זכויות. במשך 14 השנים האחרונות לא הופנה אף עולה לקליטה ישירה בגבעת עדה. לא הוקם אף בית לקליטה בגבעת עדה. לאחר מאבק די קשה במשך שנים, התחילו ניצנים של בניה. תוכנן מרכז קליטה בגבעת עדה. בלי לחקור את הענין, בלי לבדוק אם אפשר לבנות את המרכז הזה או לא, הענין עלה וגבעת עדה זכתה לפרסום שלא היה מגיע לה. הפרסום תאר את גבעת עדה כמי שהולכת להשלים את מה שהתורכים לא הספיקו. אך, לא כן הוא הדבר. אם מישהו ראה איך בשבעון הבתים משובצים

בתוך שטחי העצים - כך אפשר לבנות גם בגבעת עדה. במקום שיש קרחות בחורש. בהסכמת משרד השיכון ואנשי שמורות הטבע, סוכם שיש להקים את מרכז הקליטה במקום הזה, בלי לפגוע בעצים. אבל, העניין הועלה בכנסת, והנה איש משרד השיכון מודיע לי: "אני לא מוכן ללכת למקום הזה." אחרי ויכוח ומו"מ, הסכים משרד השיכון ללכת לאזור אחר בגבעת עדה. זו היתה תשובתו של שר השיכון בכנסת: מרכז הקליטה יקום בגבעת עדה.

היום, אני מאד מצטער לשמוע מפי ח"כ הרליץ, שלשר השיכון יש היום דעה אחרת.

אני פונה לוועדת הפנים של הכנסת, שהיא ועדה נכבדה, היכולה להחליט לטוב או לרע ביחס לגבעת עדה. הבאנו תזכיר, אשר הוגש ליו"ר הוועדה, הנחתי את התזכיר הזה היום עם ההצעות שאנו מעלים לגבי גבעת עדה. הבעיה שלנו היום אם להתקיים או לחדול. איננו רואים דרך אחרת. גבעת עדה אינה מוכרת כאזור פיתוח, למרות שמצבה היום יותר חמור מאשר כל אזור פיתוח אחר, הן מבחינת בריאות, תברואה ובכלל. בשיכונים הצפופים יש בעיה חמורה מאד של תברואה. הביוב זורם על מדרכות וכבישים. "עמידור" טוענת שעם מספר כזה של בתים, היא אינה יכולה להשקיף כסף רב. משרד השיכון טוען אותו דבר. משרד הפנים, ודאי וודאי. השאלה, מה עושים כאן? אם רוצים להפוך את גבעת עדה למושב - בבקשה. אנא, העבירו את המשפחות למקום אחר. תושבי גבעת עדה אינם ראויים ליחס כזה, כי גבעת עדה היתה בודעת מאז יסודה כמי שנתנה הרבה למען הישוב הזה בהצננה, בצבא ובכלל, ונתנה מספיק.

מה אנחנו רוצים? אנו רוצים ליהפך לעיר? חלילה. אנחנו רוצים שתנתן לנו אפשרות להתקיים. אנחנו רוצים שיבנו בגבעת עדה מאות יחידות דיור. אנחנו רוצים להגיע למקסימום 5,000-7,000 נפש, על מנת שנוכל להתקיים. חיל המשתחרר היום מהצבא, אינו מוצא את מקומו בגבעת עדה, לא מבחינת דיור, לא מבחינת תעסוקה וכו'. הוא עוזב את המקום. צעיר אינו יכול להכנס לדירה, לפי הקריטריונים של משרד השיכון. בגבעת עדה קבעו מקסימום 70,000 ל"י בקריטריון הגבוה ביותר. איך יכל צעיר להכנס לדירה ואיך אפשר לקיים ישוב בצורה זאת? קימת גם בעיה של קופ"ח. היום אין רופא בגבעת עדה. כאשר איש גבעת-עדה צריך לקבל שרות מרופא מקצועי, הוא חייב להפסיד יום עבודה וללוות על שעות עבודה רבות כדי להגיע לרופא וכן לשם קניות קטנות ביותר.

אנחנו רוצים שתנתן לנו אפשרות לנשום, לגדול במשאו, לא הרבה. בישוב כמו שלנו אגד אינו בנותן שרותים. טענת אגד, שאין מספיק נוסעים. לכן, אין שרות.

בתי-ספר: יש לנו בית-ספר לתפארת, והממוצע בכתה הוא 11 תלמידים. זה ילך ויפחת. יש ב"ס ממלכתי, יש ב"ס דתי. בבית-ספר ממלכתי יש 13 תלמידים בכתה ובבית ספר ממלכתי דעתי יש 7 תלמידים בכתה.

מבחינת התשתית החברתית הארגונית, קיים יסוד להפנות מאות עולים לגבעת עדה. קיים יסוד מבחינת כבישים ומים וחשמל. אפשר ואפשר לעשות את זה. אנחנו רוצים את עזרת ועדת הפנים של הכנסת בענין זה.

הצענו לוועדה מספר הצעות:

א. תוספת בניה של 500-700 יחידות דיור לקליטת זוגות צעירים ולפנינויים, וזה תוך תקופה של 4-5 שנים. תוספת זו תביא לגידול של 2,000 עד 2,500 נפש.

ב. הקמת מרכז הקליטה בגבעת עדה כמתוכנן.

ג. פתרון בעית הביוב שהפכה למטרד תברואתי חמור, על ידי הקצבת הסכומים הנדרשים בהתאם לתכנית האב שהוכנה לצורך זה.

ד. מתן הקלות בדיור לזוגות צעירים בהתאם למצבם הסוציאלי ולפי הקריטריונים הנהוגים באזורי הפיתוח.

ה. פיתוח איזור התעשייה על ידי רשת כבישים, חשמל והקמת מבנים למטרה זו.

ו. עידוד והכוונת מפעלים למושבה. דבר זה אפשרי במתן הקלות מסוימות כנהוג באזורי פיתוח.

ז. ייזום הקמת מפעלי קייט ובתי החלמה, ניצול תנאי המקום, הנוף והאוויר הצח.

ח. הקמת מרכז תרבות נוער וספורט שיענה לצרכי הישוב ובמיוחד לנוער.

ט. הכללת גבעת-עדה ברשימת אזורי הפיתוח, דבר שיביא לקידומה והתפתחותה של המושבה.

אני מבקש מחברי ועדת הפנים, להקדיש תשומת-לב, ואם כבר דנים בנושא של גבעת-עדה, אנא עשו משהו גם למען הישוב הזה.

היו"ר י.תמיר: אני חושב שכל חברי הוועדה חשו בדאגה העמוקה ובצער ובכאב, בהם ביטאת את הסוגיה. אנחנו דנים בנושא ספציפי שהעלתה ח"כ א.הרליץ. אבל, מכיון שאתם בתוך סבך העניין הזה של התרחבות והתפשטות הישוב, אתם זכאים - לעניות דעתי - להרחיב את היריעה ולהעלות את הנושא, גם לא בהתאם לנושא המדויק שעל סדר היום. אני מבקש, להתייחס קדם כל לנושא הספציפי ואחר כך אפשר יהיה להרחיב את היריעה. נתייחס גם לדברים שהעלת, אם כי הם חורגים מהמקובל. ראוי הישוב הוותיק והזנוח, לתשומת לב מיוחדת של הוועדה, ואנו נעשה כמיטב יכולתנו.

א. גבע : עד הקדנציה הנוכחית היתי ראש המועצה של גבעת-עדה. במשך שנים אנו רצים אחרי אפשרויות להתפתחות גבעת-עדה. משך שנים אנו טוענים שנפלנו בין הכסאות - בין הערים החדשות וישובי הפיתוח. משהו עבר מעלינו נשארנו קטנים. חיפשנו נושאים, שיביאו לפיתוח גבעת-עדה. הטענה שלנו, שיש שני קצוות לחבל: 1. רצינו שתהיה בניה ככל האפשר יותר, על מנת שיתוספו תושבים; 2. רצינו מפעלי תעשייה, כדי שיהיה איפה לקלוט את האנשים. כאשר באו לאזור התעשייה, אמרו שאין פועלים ולכן לשם מה נחוץ לנו ליצור תעשייה. באחת הפגישות, ביננו לבין משרדי הממשלה, עלה רעיון שמרד הקליטה יכל לענות על כמה בעיות, הן בתעסוקה הן בתוספת תושבים וכו'.

אני מסכים עם דברי ח"כ א.הרליץ, שגבעת עדה היא פנת-חמד. עשינו ממנה מושבה יפה, עם תשתית, היכולה לקלוט הרבה יותר תושבים וילדים, ויש כל השרותים. עשינו חשבון של 50-60 משפחות במרכז הקליטה, וזה יגרום להגדלת מספר התושבים, לתוספת תלמידים בבית-הספר ותוספת מקומות עבודה. לכן, תבענו את הקמת מרכז הקליטה. הקימו מרכז קליטה בתוך כמה בתים. התברר, שקשה להחזיק בצורה כזו מרכז קליטה. כתוצאה מכך תכננו את השטח שמדובר בו. לא אנו תכננו את השטח הזה. בחלק מהשטח הזה, כשרצינו לבנות בית, מר קרין אמר שזה שטח חקלאי ואי אפשר לבנות. היום, אומרים לנו דברים אחרים. למרות שיש 10,500 דונם אדמה, ומתוכם 9,000 דונם אדמה חקלאית לתפארת. כך, ש"הפלישה העירונית לשטח חקלאי" היא רחוקה מאד.

היום אנו נדהמים. ממש הנחתם אותנו על שלחן הניתוחים ושוחטים אותנו. עם זאת, אחרי המאבק הזה, משרד השיכון הסכים להעביר את המרכז למקום אחר, למרות שהיה לנו סיכום עם רשות שמורות הטבע, שנעשה זאת בתוך החורש, ואני חושב שזה טוב כי אז נשמור גם על העצים, אבל משרד השיכון החליט להעביר את המרכז הזה למקום אחר, אצלנו. אנחנו הסכמנו שיעבירו את זה למקום אחר בגבעת עדה. אבל, אם אנו שומעים היום, ששר השיכון מפקפק אם בכלל כדאי להקים את מרכז הקליטה בגבעת עדה, זה מוזר.

היו"ר י.תמיר: שר השיכון אמר, שבגלל צמצום העליה והקטנת התקציב, מתעוררת שאלה לגבי כמה פעולות של משרד השיכון בנושא זה והוא אינו יודע מה יהיה.

ח"כ הרליץ, מתוך דאגה עמוקה לעניין שלכם, יכולה לחשוב או לחשוש שמא העניין הזה יכל לפגוע בכם. אנו נעשה הכל שמרכז הקליטה - אם יבנה בכלל - יבנה בגבעת עדה.

א. גבע : זה המינימום שאנו צריכים לקבל היום. אנחנו חושבים, שאנחנו צריכים לקבל היום 50-60 יחידות לפחות. היה כבר קבלן ויש תכניות, ועכשו נפסיד את זה? זה יהיה ממש אסון.

ז. מליון : קשה לי למלא במאה אחוז את בקשת היו"ר, שנתייחס רק לעניין הספציפי אשר ח"כ הרליץ העלתה, מכיון שאמת, צדקו החברים מגבעת עדה, שזאת שרשרת דברים. לי בכלל קשה להוסיף על הדברים שנאמרו על ידם, אם כי אני רוצה לחזור על אותן שיחות שהיו לנו לא פעם בדבר גורל ישובים מסוג של גבעת-עדה. דברנו על זה בכל מיני פורומים, וכבר שמענו וידוע לכם: אין להם "אבא". יש רשימה גדולה של ישובים קטנים שהוצאו מדאגת המדינה.

האם אנו צריכים להגיע להופעות מסוג זה של הישובים ולהטריח את ועדת הפנים והכנסת על מנת להבין שסוף סוף לא יתכן לתת מענה כזה לישובים אלה?

אני לא חושב, שזה הרגע המתאים לתת הצעות. אבל, אני מבקש מהוועדה פעם לשמוע ולהקשיב לבעיות אלה בכלל.

שמעתי את ראש המועצה והוא דיבר אתי לא פעם בכל הנושא הזה. הבאתי אותו למשרד הפנים ומשרד השיכון. הבעיה אינה דוקא מרכז קליטה. הם "מתישבים" על מרכז קליטה, כי זה קש הצלה, אבל הם מתכוונים לא רק לזה, אלא לקבל תשובה לקיומם כישוב גאה בעל זכות קיום והתפתחות. יש להם שתי בעיות: 1. בעיה חברתית, ולזה צריך תוספת גידול של ישוב וגם דאגה לדור החדש שלהם, שלא יברח. 2. דאגה לכלכלת הישוב.

על שני דברים אלה, אין עם מי לדבר. הם מקבלים באופן סטריאוטיפי את ההשתתפויות, בלי להכנס לבעיות, שחלק מהן שמענו היום.

לכן, אני בודאי מצטרף לדבריהם בענין מרכז הקליטה, אם כי אני סבור שלא לזה הם מתכוונים דוקא. זה חלק משרשרת הדברים. אנחנו מבקשים להענות לבקשת גבעת עדה, אבל גם להכנס לעובי הקורה, וזה לא רק גבעת-עדה, אלא עוד הרבה ישובים כמו מטולה, יסוד המעלה, מגדל וכו'.

ע. קרין: התאווה, ששמענו מראש המועצה וראש המועצה הקודם, הוא נכון. אבל, ברצוני לציין כמה עובדות: גבעת-עדה נמצאת באזור שמדינת ישראל לא בתנה לו עדיפות ראשונה. בשנות ה-50 חיפשו לאן להביא עולים, ואז נתנו גם משהו לגבעת-עדה, אבל לא דאגו לפרנסתם, אלא חשבו שהם יעבדו עבודה חקלאית ויסתדרו. היהודים לא אוהבים עבודה חקלאית.

ליד גבעת-עדה נמצאת זכרון-יעקב. שם יש שטח תעשייה, שאושר לפני עשר שנים. בבנימינה אושר אזור תעשייה, ותעשייה לא באה לשם, כי התעשייה מחפשת אזוריפיתוח כדי להבנות על חשבון המדינה, או שהיא הולכת להתבסס על יד כביש ראשי, בשבילת החוף, אך לא לאזור רחוק שאין בו כל תמריצים. אינני חושב, שכאן נוכל לפתור את זה. דברתי בענין גבעת-עדה, וזה בשלב הכנה. המתכנן מסר לי, שירד ענין מרכז הקליטה ומתכננים אותו שטח לבניה למשרד השיכון. השטח הזה, שהם טוענים שהוא לא מוכרז כשמורת-טבע.

היו"ר י. תמיר: מה הקשר בין שמורת-טבע ועקירת העצים, אם אפשר לבנות בלי לעקור עצים?

ע. קרין: המתכנן אמר, שמה שהם יתכננו שם זה יהיה בלי עקירת עצים. הם ישאירו את העצים כמו שזה קיים בטבעו.

א. הרליץ: בטבעו הבניה היתה עבודה ידנית. היום, כשמביאים את הציוד לבניה, אין תקוה שלא יעקרו עצים.

ע. קרין: שם לא יצטרכו להביא ציוד כבד, כי לא יבנו שכונה גדולה כל כך. ברור, שהתכנית הזאת צריכה לקבל אישור. אני חושב, שהיא לא עברה עוד אף ועדה מקומית.

גבעת-עדה נמצאת בין החורשות לבין שטח חקלאי. לא נותנים לה לרדת לשטח החקלאי ולא נותנים לה להתפשט לצד שני. יש שם אלפי דונם של שטחים מיוערים. השטחים די דלילים. זה לא כמו בגליל ולא כמו בואדי מילק. יתכן, שכמה עשרות דונמים, שבהם יבנו בין העצים וישמרו על העצים - זה לא יהווה אבדה גדולה למדינת ישראל.

י. קיסר: אני עובר כמעט מדי שבוע בגבעת-עדה, וכשאני עושה חשבון איזה קרקע יש בגבעת-עדה, אנו נגיע למצב כזה שגבעת-עדה נמצאת בתוך שבעת וסגורה מכל הכוונים. רגבים מצד אחד, מצד שני אלונים-יצחק, מכוון הכביש, בכניסה, זה שטח חקלאי, ובכוון הרביעי כפר-גליקסון. ברגע שלוקחים את זה בחשבון, הרי שטח ההתפתחות שלה די מצומצם. על השטח הספציפי, בנושא שאנו מדברים עליו, יש חורש ובקטע מסוים יש אפילו חרש צפוף, שקשה לערוך עליו טופוגרפיה למטרת תכנון. אבל, יש שטח דליל, שתכננו אותו למרכז הקליטה. אזלזל היו צריכים לדלל מספר עצים בלבד, כדי להקים את המרכז. בסופו של דבר, לא הולכים להקים משרדים בבניינים גורדי שחקים ולא יהיה צורך להביא ציוד כבד שיהרוס את העצים. זה לא יכל להיות שונה מהמבנים הקיימים במקום. השטח הזה המיועד למרכז הקליטה, הוא אחד השטחים היפים של גבעת-עדה. יש מקום למשיכת עולים למקום בגלל אפיו היפה והנוח.

אשר למקום השונה, המוצע, זה יהיה קרוב לאזור התעשייה המיועד. שוב תהיה בעיה של אזור תעשייה ומגורים, תהיה בעיה הקירבה בין אזור המגורים ואזור התעשייה. בשטח המוצע, יש שטחי מרעה מצד אחד ואפילו אם יבנו שם בנינים, יצטרכו במשך הזמן לעקור עצים, כי בשטחי המרעה יש עצים. כך, שנראה לי שהשטח אשר מנסים להציע אותו למרכז הקליטה, הוא לא המתאים ביותר. אני אוהב את העצים האלה, אך זה לא יפגע כל כך כפי שמתארים כאן.

י. רוזנברג: באמנה שנחתמה בין קק"ל למדינת ישראל, הועברו תפקידי היעור הממשלתי לקק"ל, כולל הרישוי לכריתת עצים, וביניהם גם האלון. לכן באה המעורבות שלנו בנושא הזה.

בחדש אוקטובר נתבקשנו ע"י המועצה ומשרד השיכון להוציא רשיון כריתת עצים בחלק האמור. הפקיד שלנו בחדרה העביר את זה להנהלת אגף היעור. יצאנו לשטח, קבלנו הסברים מהמועצה וקבלנו אישור ממקרקעי ישראל, שהשטח מיועד לבניית מרכז קליטה. לאור הלחצים כיון שגבעת-עדה צריכה להתפתח ואין מקום אחר, הגענו לקומפרומיס בין כריתה לדילול מינימלי של עצים על מנת לבנות את המבנים למרכז הקליטה. אני, אישית, יצאתי עם כמה מחברי למקום. סמנו את העצים היפים ביותר בשטח, על מנת שישארו למרות התכנית, ולאחר מכן יצאו מודדים של משרד השיכון וסמנו את העצים על מפות על מנת להשאיר את העצים היפים בשטח. אחרי זה, הוצאנו רשיון לדילול עצים בתנאי שכל העקירה תעשה בפיקוח מלא שלנו, ורק לאחר שתושלמנה התכניות הסופיות של השטח. אחרי זה היה פרסום של רשות שמורות-הטבע, בעתונות. אחרי זה הגיעו לאותו סיכום עם אנשי גבעת-עדה ומשרד השיכון בענין דילול מינימלי. הם רוצים להיות מעורבים בנושא בזמן העקירה, על מנת שתעשה עקירה מינימלית. אחר כך, קבלנו מכתב ממשרד השיכון בחיפה, שמפסיקים לספל בענין ומחפשים שטח אחר.

כשנכנסים לשטח, הצד המערבי הוא בין בתים לבין אדמה חקלאית. לאור העובדה, שיש שם אמנם יער טבעי רחב בסביבה, בצער רב החלטנו שארבעים דונם אלה, שידללו אותם מינימלית, לא יפריעו ולא יגרמו נשק ליער ומצד שני זה יפתח את גבעת-עדה.

י. בלבק: אני דור שלישי בגבעת-עדה. אבי הפריש 50 דונם כדי להרחיב את המושבה, ושוב הפריש 25 דונם. היום, כשאנו רוצים לישוב את אחד הבנים, אנו נתקלים בענין של שמירה על קרקע חקלאית והיום יש ענין של יציאה לכוון היער.

השתלבות בנינים בתוך היער, זה אחד הדברים ביפיים ביותר. אם יש עוד יער בגבעת-עדה, זה הודות לנו ששמרנו על היער, לא פחות מאלה הדואגים ליער ומעלים את הנושא לדיון.

כשאני רוצה לישוב את בתי - אין לי מקום. אנחנו חלקנו את האדמות בין העולים. אנחנו נתקלים בבעיה של כוון צפון. יש אדמה גירית ואנו רוצים להפוך אותה לבנין. החלק התחתון, בכוון הוואדי, אנו רוצים להשאיר למשקי-עזר לבנים. לאט לאט אנו הופכים למרכז האזור, כשאנו מוקפים בשלשה הישובים, נילי, רגבים וכפר-גליקסון, ויש עוד שלשה ישובים: עמיאל, עמיקם ואיננו יוצאים מהמסגרת הזאת. אף אחד מהבנים של החקלאים לא יצא מגבעת-עדה. אבי ישב את ארבעה בניו כשהיה החאן, וגם אני ממשיך לישוב את בני. זאת דרך טובה של דור המשך בחקלאות. אם יגבילו אותנו מבחינת קרקע חקלאית, הרי אנו יודעים מה זו קרקע חקלאית אמיתית. כשניסינו לעשות גידול אחר על הקרקע הזאת, לא יצא דבר. אבל, כשאנו נתקלים בטענה של קרקע חקלאית - זה קיר אטום.

א. הרליץ: יש קרקע המוגדרת כקרקע חקלאית שאינה ראויה למעשה לחקלאות?

י. בלבק: בדיוק.

היו"ר י. תמיר: אנחנו יכולים להציע שקבוצת חברי-כנסת מהוועדה, תצא ותראה את המקום ותחוש את האווירה והסביבה. אחרי זה אפשר יהיה להניח מסקנות-ביניים לגבי ענין מרכז הקליטה, שלא יהיה ספק שבגלל הצעה לסדר היום או הצוננו לשמור על אותם ערכים שדובר עליהם, הדברים מתעלבים. נבחר קבוצה של שלשה חברי-כנסת, שיפגשו גם עם אנשי משרד הפנים ומשרד השיכון וכן עם מקרקעי ישראל ואנשי הרשות המקומית, נאז הוועדה הזאת תניח על שלחן הכנסת מסקנות-ביניים במקום האפשרי.

ע. קרין :

א. גבעת-עדה עוד לא פנתה אלינו. התכנית היא רק בהכנה. בקשו שאצא לשטח להדריך את התכנון. אנחנו מקבלים תכנית רק אחרי שזה בא לוועדה מקומית. התכנון הוא ענין אורבני. יתכן שהוועדה המחוזית לא מאשרת בגלל סבות אחרות. כשאנו מקבלים תכנית על אדמה חקלאית, אנחנו יוצאים לשטח; אם השטח לא חקלאי או לא טוב לחקלאות, אנחנו עושים ויתורים רבים. אי אפשר לעשות חקלאות בתוך שטח קטן, סגור. אנחנו שומרים על קרקע חקלאית שובה. אם זה כמו שאתם מספרים - אין לכם מה לחשוש. אני לא חושב, שאנחנו נהיה כאן המכשול העיקרי.

היו"ר י.תמיר: החברים שיצאו לגבעת-עדה, יהיו חברי-הכנסת ב.צ.קשת, א.הרליץ, מ.הכהן ומר ז.מליון.

2. זיהום אויר חמור המסכן את הכריאות בחיפה

היו"ר י.תמיר:

אני מקדם בברכה את נציגי הגופים שהוזמנו להשתתף בדיון. הישיבה הזו נועדה לסיקור ע"י נציגי המפעלים המעורבים בכל המצב הזה של פליטת גורמים מזהמים, ומה יש לעשות כדי להקטין את הזיהום.

מ. אבירם :

"נשר" יכולה לאמר את הדברים הבאים: אנחנו השלמנו התקנת מסננים על שני כבשים שלנו - 3 ו-4. אנחנו עומדים להשקיע עוד 9,4 מליון ל"י, ואת החלק הגדול נוציא כבר השנה, על מנת להתקין מסננים גם על כבשן 1 ו-2. אנו מעריכים את לוח הזמנים כדלקמן: את הציוד מחו"ל הזמנו מהספקים, והציוד אמור להגיע לקראת המחצית השנייה של השנה. על מנת לא לעכב את הפעילות, אנו נתחיל בהכנת מקומות כדי לקלוט את הציוד, ואני מעריך שאחרי הגעת הציוד, בערך 8-8 חודשים, נוכל לבשר גמר התקנת כבשן 1 ו-2.

היו לנו כמה תקלות בכבשן החדש, שאותו סיימנו רק לפני כמה חודשים. זה כבשן מס.3, ואי-עמידה של הספק בכמה דברים שהיה צריך לעשות, וגרמו לכך שישלח את המומחה שלו לתקן את הדברים האלה, ואנו מקווים שכבשן מס.3, שאם בו הושקע הרבה כסף. זה היה 5,5 מליון ל"י ואני חושב שגם כבשן מס.3 ניתן יהיה לראות אותו, פועל בסדר במשך הזמן הקרוב.

התכנית של "נשר" לגבי העתיד של מקור הספקת אבן, מבוססת על כך, ש"נשר" נאלצת לצאת מהכרמל, ולמרות שמכל הבחינות הכלכליות והלאומיות זה יגרום להשקעות של עשרות מליוני ל"י כדי למצוא מקור אבן חדש, אבל "נשר" נאלצת לצאת מהכרמל, והאבן שיש לנו על הכרמל תספיק לשנתיים עבודה. ללאמר, בסוף 1976 אנו עשויים להתחיל לרדת מהכרמל.

הואיל וי"ר הוועדה עוסק באקולוגיה באופן כולל ולא רק בארובות, אני רוצה לאמר, שהגענו לקו האדום מבחינת לוח זמנים שלנו, ואם לא נקבל פתרון למקור אבן חדש, נאלץ לסגור את המפעל, כי אי-אפשר ליצר צמנט בלי אבן. בצער רב אני אומר, שהקצב של התקדמות הוא כל כך אטי והביורוקרטיה כל כך מסובכת בתוך המשרדים עצמם ובין המשרדים, וזה קשור במשרד הפנים, משרד התחבורה, משרד האוצר, משרד הבריאות, והמשמעות היא שאם נניח לרגע לוא היו באים אנשי בתי-הזיקוק ואומרים ש-30% ממקור הדלק עומד להפסק בתאריך איקס, כי אז המדינה היתה קמה מיד. אבל, כשלא תהיה אבן, לא יהיו 700,000 טון, עם כל המשמעות הקשורה בענין זה.

אני מבקש, שוועדה נכבדה זו, אם היא תוכל, תעשה כל שביכלתה על מנת שנקבל את מקור האבן החדש שלנו. הכוונה לתמרה. החל מדצמבר 72, "נשר" מחפשת מקור אלטרנטיבי לאבן. הגענו סוף סוף למקור המתאים לנו מבחינת סוג האבן, למרות שמבחינת המרחק יש מעט מפעלים המביאים את האבן ממרחק כל כך גדול, וכאן מדובר על שלשים ק"מ בערך כדי להביא את האבן למפעל. ממחצית 73 השקיעו הרבה כסף בבדיקות קרקע ובדיקות גאולוגיות וזה מה שקיים עכשו. כל מחשבה לטרפד את הענין הזה, תרחיק את מציאת הפתרון.

היו"ר י.תמיר:

רשמנו לפנינו את ההודעה של "נשר". אני פונה אל נציגי משרד הפנים, בשם הוועדה, שתביא את הדברים האלה למנכ"ל מר קוברסקי.

אנחנו תובעים ממשרדי הממשלה לעשות מענין זה מאמץ כדי שהביורוקרטיה לא תכשיל הן את הפעלת המחצבה החדשה והן לטובת ענף הבניה. אנחנו נעשה זאת בכתב בשבוע הבא.

מר קלרסג: היות ופעם היתי המגל על המפעל, מורים לי עד היום עם האצבע "מה עשית?" אני רוצה לשמוע תשובה ברורה, האם הפילטר הוא פתרון או זה איזה שהוא מט כדי להרגיע את התושבים הכועסים. עד היום לא ראיתי את התוצאה.

היו"ר י.תמיר: לפני שלשה שבועות פרצה שביתה גדולה באזורי תעשייה בארה"ב, לפי הוראות ה-א.י.א.פ.אל ו-סי.אי.או. השביתה היתה מפני שהפועלים הגיעו למטקנה, שאם הם רוצים את שובת עתידם, הם אינם יכולים לחיות בתנאים האלה. היום, ניתן לפתור בחלקן הרב את בעיות הזיהום, אם המכשירים המורכבים מותקנים כהלכה ואם יודעים להשתמש בהם.

מה שקרה עד עכשו ב"נשר" הוא, שהיו יותר תקלות מאשר עבודה סדירה של המסננים. טובת המפעל במקום וטובת התושבים דורשת שתהיה פעולת סינון מירבית. היום, התושבים מודעים למצב. היום, מפעלי "נשר" מודעים לכך.

מ.בר אילן: אנחנו, כבתי-הזיקו, תורמים לנושא של זיהום האויר בחיפה, בכמה תחומים שאנו מודעים להם ואנו מדווחים על הנושא הזה במסגרת הדיווח השנתי. למעשה, מבחינה טכנולוגית, היום, אנחנו פחות או יותר בקו אחד עם הטכנולוגיה המקובלת בבתי זיקוק מודרניים בעולם.

הבעיה שלנו מתבקזת בשני תחומים: להפעיל את המתקנים שימנעו מבחינת זיהום אויר מה שהם מסוגלים למנוע, ולחפש דרכים חדשות על מנת לשפר את הנושא הזה. לשם כך, עשינו מספר התארגנויות; יש לנו גוף מיוחד העוסק בנושא הזה באפם בלעדי, ותפקידו להסגיר על הפעלת המתקנים כדי שלא תהיה תקלה, ואם תהיה תקלה - להתריע וגם לחפש דרכים לסגור את הפירצות במדה והן קיימות.

אנחנו משתתפים בכל הפעילות הקהילתית של עיריית חיפה, גם במימון, על מנת לקבל אתהממצאים בקשר לתרומה לזיהום האויר בחיפה. היום, אנו במצב שאין לנו אפשרות להכריז כמו שהכריז מנכ"ל "נשר" על איזה הקמת מפעל מהפכני שימנע באפן דרסטי בנושא הזיהום, אלא אנו עושים את כל הטאמץ להתקדם עם הטכנולוגיה על מנת להקטין ולשפר את העניין, וזאת גם מדיניות החברה שלנו.

התרומה שלנו למזהמים באויר היא משלשה מקומות:
1. בשרפת דלק, שהוא חלק בלתי נמנע מהתהליך. הדלק המקובל במדינת ישראל, מסבות אוביקטיביות יש לו אחוז גפרית גבוה. הקטנת אחוז הגפרית, נמצא עדיין בעולם בחיתוליו. שינוי העניין יצריך השקעה מסיבית ועשוי ליקר את הדלק במטבע-חוץ ב-50%. אני לא היתי ממליץ שאנו היום ניכנס להשקעה מסיבית כזאת, אלא נחכה עד שהטכנולוגיה הסאת תקבל צורה יותר כלכלית בעולם, במיוחד כשהזיהום לא הגיע לקו האדום.

בהתאדות פחממנים אנו משתמשים בטכנולוגיה המודרנית, וזאת עבודת גמלים הדורשת להתקדם בצעדים קטנים עם ההתפתחויות, כי ההתפתחויות בשטח זה הן דרסטיות.

י. בארי: הקטנת אחוז הגפרית בדלק, תעלה יותר מאשר יבוא דלק דל גפרית?

מ.בר-אילן: נשאל היבוא איננו התחום שלי, אבל יש לזה השלכות אחרות, שאינני חושב שזה אפשרי, כי לא נוכל אז לספק מוצרים אחרים. בעולם, במדה ויש דלק דל גפרית, יש להם מקורות אספקה של נפט גלמי, ומקורות אלה אינם עומדים לרשותנו. לכן, העניין הזה הוא תאורטי. בקשר לטכנולוגיה, יש ויכוח אם זה הוכח וכמה זה עולה. לפי החישובים, ביחוד היום אחרי משבר האנרגיה, כשהאלמנט הכבד בהוצאות תפעול זה אינרגיה, אנחנו מגיעים למחיר יקר, כאשר התוצאה תהיה שנגיע לאחוז גפרית שיהיה שליש מאשר היום. אנחנו לא אומרים שלא יהיה בכלל, אלא נוריד את הכמות. זה מתבטא בהוצאה שנתית של הרבה עשרות מליוני דולרים.

ת.טובי: מה בקשר לנוזלים לקישון?

מ.בר-אילן: בנושא זה, אנחנו הולכים להקים תוך שנה וחצי מתקנים שישפרו את המצב במדה ניכרת, גם כדי להמעיט את הזרימה לקישון וגם כדי לחסוך במים. זרימת הדלק לקישון, מבתי הזיקוק, ב-99,9% מהזמן היא בגבולות של 30-50 פי.פי.אמ. כך, שלמעשה זה גבול הטכנולוגיה של המתקנים שלנו כרגע. אנו עומדים לשפר את זה.

אני התחשמת שאתם למעשה מרימים ידיים.

מ.בר-אילן:

לא. אנחנו לא מרימים ידיים. אנו משקיעים בנושא זה של זיהום אוויר עד היום השקענו כעשרים מליון ל"י במתקנים שונים. דלק חיבים לאחסן. אנחנו משתמשים בטכנולוגיה מתקדמת ביותר לאיחסון דלק. אנחנו עושים מדידות ומסיקים מסקנות, ואיננו מבחינים בקיום פחמנים באוויר מבחימת האיחסון. לכן, לא ברורה לנו השפעת הנושא הזה על סך כל הזיהום הסביבתי. זה נובע ממספר דברים וסך הכל ההפרדה בין הגורמים השונים אינה קלה. היינו מעוניינים לקבל את הנתונים מהניטור, מאיזה שהיא מדידה, שתתן לנו אפשרות לדעת מה תרומת המפעל שלנו. הדבר הזה עדיין לא מנוצע בצורה מסודרת ויסודית.

באשדוד, מבחינת ותק של ערים, שם יש פחות אוכלוסיה ופחות מוסדות מחקר, שם דוקא יש מערכת ניטור. אנחנו מקבלים איזה "פיט-בק" איפה אנו חיים ואנו יכולים לפעול בנדון. בחיפה אנו פועלים בחשכה.

א.גבלבר:

התרשמתי מדברייך, שלהוריד את האחוז מ-3 ל-1 ולהשקיע עשרות מליונים וליקר את האנרגיה, זה דבר שצריך לשקול את הכדאיות של הדר. אני מתרשם מהדיווח שלך שאין מה לעשות. האנרגיה קימת בשביל החיים. אבל, אם החיים נפסקים באיזה שהוא מקום, אז נצטרך לבקוש באמצעים. אם החיים נפסקים, אז אנחנו צריכים לוותר לפעמים על דברים מסוימים או שזה יעלה הרבה יותר. לכן, איננו יכולים להשלים עם הנחות היסוד שלך. מה בכל זאת, אתה מציע לעשות כדי לצמצם את הסכנה הזאת ואת המצב הזה כאשר דוקא חיפה יפת-הנוף, אשר היתה צריכה להיות נקיה מתל-אביב אשר בה הצפיפות גדולה מזו של חיפה פי 5, דוקא בחיפה זיהום האוויר גרוע מאשר בתל-אביב. באשדוד, בהשקעה מסוימת בכל זאת המצב טוב יותר. אנחנו עומדים בפני מצב מיוחד בחיפה ומה שאתה אומר כמעט מיאש.

פרופ. פרהניו:

אני שמעתי כאן טעון על יקור הדלק ב-50%. האם בדקת את המספרים האחרונים? לפי חישובים שלי, זה ייקר ב-14%. הבעיה הזאת קימת גם כלפי חברת החשמל.

י. בארי:

כיום, בעולם, משתדלים לבנות בתי זיקוק הרחק מריכוזי אוכלוסיה, או אין שמים לב לזה, אבל משתמשים במתקנים כאלה כדי למנוע את הזיהום?

מ.בר-אילן:

אני מצטער שהתשובה שלי נשמעה כמיאשת, אבל היא לא צריכה להשמע כך. אמרתי, שבמצב הטכנולוגי שבו אני עובד היום, אלה הדברים הקיימים. אנחנו עוסקים הרבה מאד באינפורמציה ועושים חשבון. אם פ. ופ. פרהניו אומר שזה מיקר ב-14% ואני אומר ב-50%, אפשר לשבת ולודא את זה. אבל, כשיש בעיה בעולם והיא לא קימת רק אצלנו, אז פותרים אותה. הפתרון בדרך כלל זאת שאלה של זמן. אין זה נעשה מהיום למחר. בתעשיית הנפט, כל בעיה שהתעוררה, קבלה פתרון. מבחינה טכנולוגית, תהליך שהוא כבד מאד בהשקעה, עד שהוא מקובל כתהליך שמתייחסים אליו, זה דבר שנמשך זמן וזה דורש את הפמן שלו. בדרך כלל, חברות הנפט מסוגלות להשקיע את ההשקעה על מנת להיות שפני נסיון. אינני בטוח, שמדינת ישראל יכולה להרשות לעצמה להיות שפן נסיון. היא יכולה להשתמש בדבר שכבר הוכן ע"י חברות הנפט.

אני מצטער שחל עיכוב בסנתים-שלש. אני לא רוצה שיתקבל כיאוש, מה שאני אומר, אבל זה ענין של ציפיה יותר מיאוש.

לא מקובל בעולם, בנושא בתי זיקוק, מרחק בטחון בין בתי זיקוק ומרכז אוכלוסין. אני מכיר בית-זיקוק אחד הנמצא בתוך עיר, במרכז. שאלתי איך זה יתכן, וענו לי שהעיר הקיפה את בית הזיקוק שהיה לפני כן שם.

המאמץ מוצלח, אם הולכים למדידת כמויות ואפשר למנוע זיהום אוויר בבתי-זיקוק וגם אנו עושים את זה, כשהבעיה היחידה היא גאזי שרפה. גאזי שרפה גורמים רק לדו-תחמוצת הפחמן, ובוזה לא הגענו עדיין לתקן המקובל בארץ.

מר גת:

היכולת של תחנות הכח בחיפה היא 516 מגווס. זאת יכולת מנימלית. היא מהווה היום כ-92% מהיכולת בתחנות בארץ. הייצור בחיפה הסתכם בשנת 1972 ב-38% מסך כל הייצור בארץ. ב-1974 ירד ל-34%, ובנובמבר השנה הגיע ל-30%.

צריכה שנתית בתחנת הכח בחיפה מסתכמת מסתכמת ב-740,000 טונות לשנה, כמות זאת היא מ-12 החדשים האחרונים. במשך שבע השנים האחרונות, מאז בנית התחנה החדשה, בחיפה ג', צריכת הדלק המירבית הגיעה ל-860,000 טונות לשנה, והצריכה יורדת עקב אי-שימוש גובר והולך של התחנות הישנות בחיפה. התחנה הישנה בחיפה א', זה יותר מחדש אינה מופעלת.

התחנה בחיפה מורכבת משלש תחנות: הישנה, החדשה בחיפה ג' הושלמה בשנת 1956 ותחנה ב' נבנתה ב-1961. הביקוש לתשכל

בחיפה נאזור הצפון, בסביבה המידית, הביקוש הוא 36%, ז"א כרגע

הביקוש והייצור בארץ פחות או יותר במצב מאוזן בחלקים השונים. מתוך הביקוש התעשייתי, הביקוש התעשייתי לחשמל בחיפה, באזור התעשייה, הוא 28% מסך כל הביקוש בארץ. ז"א, יש כאן משקל-יתר המראה על פעילות ענפה וגם על ייצור דלק רב בכל אזור זה והמפרץ כולו.

אם מדבר על המישור הארצי, סך הכל ייצור חשמל צורך 24% מסך כל צריכת הדלק במדינה, ופליטת המזהמים הגיעה עד 26%, ז"א צריכת דלק מצד אחד 34% ופליטת מזהמים - או חלקו של ייצור חשמל בפליטת מזהמים - מגיע ל-26%.

כמויות המזהמים שאנו פולטים בחיפה: אם אנו צורכים כאלפיים טונות דלק ליום, פליטת הגפרית הדו-חמצנית מסתכמת ב-120 טונות ליום. אם הגפרית מהווה 3% מהדלק, ז"א התוצאה של 2000 טונות ליום היא 120 טונות גפרית דו-חמצנית ליום, אשר נפלטת מכך. אלה מספרים שפורסמו ברבים. לעומת זאת, פליטת תחמוצת חנקן מסתכמת ב-10-15 טונות ליום, וזה על פי מדידות שאנו עורכים בתחנת הכח. שעור פליטת המוצקים, זה קצת יותר קשה להערכה, על כל פנים זה 1-2 טון ליום. זאת התמונה מהבחינה של המזהמים.

מצד שני, אנו מודעים לאפקט הויזואלי שיש לפליטת הגאזים היוצאים מתחנות הכח, ויש לזה אפקט פסיכולוגי על אנשים. לכן, אנו משתדלים להקטין את האפקט הויזואלי, אך לא תמיד בהצלחה מירבית.

מה אמצעי המניעה לפליטת אס.או.2 אשר בעית זיהום האויר מתקדת בה? הפתרון הוא סילוק הגפרית מהדלק. אנו עוקבים שנים רבות אחרי הטכנולוגיה ופיתוח הטכנולוגיה בעולם, וכשר התפוקה של מתקני דסולפריזציה של גפרית מהדלק הוא מעל 80 טונות לשנה בעולם. לדעתנו, בהשוואה לפתרון השני, זאת טכנולוגיה יותר בדוקה. לפי המידע שבידי, ההדחה הזאת של סילוק גפרית מהדלק, עלולה ליקר את הדלק מעל 10 דולר לטונה. כפי שצוין, זה לא סילוק לחלוטין, אלא הורדת הגפרית לאחוז אחד פלוס משהו.

דבר שני, זה סילוק גפרית דו-חמצנית של מתקני הפליטה. למרות הכספים הרבים המושקעים בכיוון זה, ההתקדמות אטית. כל המתקנים נמצאים בשלבי פיתוח. יש שתי ארצות שבהן קיימים מתקנים כאלה - ארה"ב ויפן. באיטליה ובמקומות אחרים בעולם, זה עוד לא קיים. יש מספר מתקנים בודדים, שכשר תפוקתם עולה על 100 מגדושת יחד עם זה, יש התקדמות רבה ועשרות מתקנים כאלה הוזמנו בארה"ב. המחיר הדרוש להתקנת מתקנים כאלה מגיע ל-60-100 דולר לקילוטר. לפיכך, התקנת מתקנים מסוג זה, בתחנה כח חדרה, עלולה להגיע למאה מליון דולר, וליקר את ההשקעות ב-25%-30%.

אם אתרגם מספרים אלה לחיפה ואקח בחשבון רק את חיפה ב' ו-ג', המספרים האלה מהראים שההשקעה הדרושה היא בערך 40 מליון דולר. כדי להתאים מתקנים לתחנות חדשות שהן כבר לא חדשות זה כרוך במאמץ טכנולוגי ניכר. לעומת זאת, את התחנות החדשות שלנו אנו בונים בצורה כזאת שקל יהיה לשלב מתקנים כאלה בעתיד, אם זה יהרש

לפי המספרים שהזכרתי, זה ברור שהחלטה על השקעות כאלה, אינה בידי חברה אשר בידיה אין המשאבים המתאימים, אלא זאת החלטה במישור מדיני. אי אפשר לבצע התקנת מתקני פליטה מהיום למחר. זה עניין של החלטה עקרונית אם יש למדינה משאבים להשקעה כזאת. השאלה אם יש סיכוי שהדבר ישתלם מבחינה טכנולוגית.

מסננים אלקטרוסטיים מיועדים לסנן את פליטת המוצקים מתחנות הכח, אם כי לא מקובל בעולם להשתמש במסננים אלה בתחנות כח המופעלות במזוט. כמויות המוצקים הנפלטות הן קטנות ולכן המטרה של מסננים אלה יכולה להיות הקטנת האפקט הויזואלי כיוון שגדל המוצקים הוא גדול לאורך גל האור. מחיר המסננים הוא כ-10 דולר לקילוטר. מסננים אלה אנו עומדים להתקין בחדרה. בחיפה, הדבר הזה היה גם כרוך בקשיים טכניים והיה עולה 5-10 מליון דולר.

הפעולות, שאנו עושים למניעת יזבקות הפליטות האלה:
א. יש לנו עדיין מרחב לתמרון ולבקרה ע"י הקפדה על טיב השרפה
ועודף אויר יחסית נמוך, כ בעודף אויר שיעור גפרית דו-חמצנית הוא
מנימלי. הכנסנו דודים על מנת לאפשר עבודה בעודף אויר נמוך.
הזמנו מומחים מגרמניה ומארה"ב על מנת לעזור לנו לשפר את איכות
השרפה. התקשרנו עם חברה אמריקאית והם עורכים ניסויים בשימוש
בתוספות. החלטנו וקנינו ציוד וחומרים, בשנת 1974, בסכום של
כ-4 מליון, שמטרתו להקטין את כמות הגפרית התלת-חמצנית הנפלטת
מהארוכה וגם כדי להקטין את שיעור הקורוזיה.

אנחנו עומדים לרכוש חומרים נוספים כאלה בשנת
75 ב-15 מליון ל"י ונשתמש בחיפה ב' ו-ג' ובאשדוד ב'. אלה היחידות
הגרמניות הדומות לתחנות שלנו. כמו כן, מונה מהנדס מיוחד, אשר בין
שאר תפקידיו, יתרום את חלקו לשיפור איכות השרפה וההשגות בשטח זה.

הסכמנו להשתתף במימון מערכת ניטור בחיפה, כאשר
פנו אלינו בענין זה. ערכנו מדידות במשך יותר משנתיים בחיפה, כדי
לדעת מה המצב, פחות או יותר, במסגרת האפשרויות שלנו. חלק מהאנשים
היושבים כאן, קבלו את הממצאים.

אני רוצה להתייחס לתכנית שהוזכרה בישיבה הקודמת.
הממצאים שלנו, לא רק בחיפה, אלא גם בתל-אביב ובאשדוד, מראים,
שתחנות הכח אינן מהוות גורמי השחרה. זה בתאום עם גופים אחרים,
שממצאיהם פורסמו. תשומת-הלב, שתחנות הכח בארץ זוכות לה, אינה
עומדת בקנה אחד עם חלקן בזיהום האויר. קל מאד להצביע על תחנות
הכח, כגורם. איננו ביח"ר לפיח ואיננו מיצרים פיח. במשך כל השנים,
לא שמענו תלונות כאלה על בזק שאנו גרמנו לבריאות אנשים. היו
תלונות בכל מיני מישורים, אבל לא שמענו תלונות על מצב בריאות.
לא היתה תקלה באותה עת, שיכלה לגרום לתופעות כפי שמענו בישיבה
הקודמת.

מר אבן : בנושא הניטור, אנו נערכים עכשו בצורה תכליתית.
קימות תחנות גם באשדוד, אבל הן לא מהוות רשת
ניטור במלוא מובן המלה. חיפה תהיה המרחב הראשון שיצויד ברשת, לפי
כל כללי הטכניקה ונבוא בקשר עם המפעלים בקשר לחלקם במבצע. בלי
ספק, קיום הרשת, יעזור לנו לתת תשובה חיובית בקשר לשאלה מי אחראי
לתופעות ואיך המזהמים מתחלקים בחלל.

דובר כאן על ריחות שמרגישים בחיפה לעתים קרובות.
דובר כאן רבות על גפרית ובעיקר על תחמוצות גפרית, שהן אחד
הגורמים המסוכנים מבחינת בריאות. הריחות אינם נובעים מתחמוצות
גפרית אלא מתרכבות גפרית אורגנית. מקור הפליטה היחיד שלהם הוא
מפעלות בתי-הזיקוק, וכאן הבעיה היא שאפילו בריכוזים נמוכים
ביותר, שאינם מזיקים לבריאות, הם מורגשים בריחות. כאן לא מדובר
בהשקעות כבדות, לא במליונים, אלא בשמירת כללית של אחזקה תקינה
ותפעול בתוך במפעלים שבהם חומרים אלה מתהווים. היה מענין לשמוע
את אנשי בתי-הזיקוק בנושא זה.

ע. קרין : בקשר ל"נשר" ותמרה, ברצוני לתת אינפורמציה.
פה הוזכרה הביורוקרטיה של המשרדים. הענין לא
כל כך פשוט. היתה החלטה להרחיק את המחצבה של "נשר" מהכרמל,
ובצדק. אולם, האיתור החדש שהוצע, אינו עומד בדרישות אקולוגיות.
תמרה נמצאת בין שני ישובים המאכלסים 20,000 תושבים ובמרחק
300 מ' מבתי הישובים. יש התנגדות מצד התושבים והמועצה האזורית
נעמן. התכנית נמצאת במצב שצריכים לקבל את ההתנגדויות, ולכן עובר
זמן.

ההטרדה אינה רק בנושא של בריאות אלא גם רעש ואבק.
איננו פותרים בזה את כל הבעיות האקולוגיות; הובלה של כמות גדולה
של חומר, מתמרה ל"נשר", זה גם מטרד.

מר קלרסג : בתוך נשר קימות שתי מחצבות. זה רחוק מהישוב,
פחות מ-300 מ'. אני חושב, שזה מטרד לא פחות מאשר
ביח"ר "נשר", גם מבחינת כמות האבק וגם מבחינת מספר כלי הרכב
העוברים מהמחצבה למטה, לתוך הישוב. פליטת הגאזים וכמות האבק שם
אינה פחותה מכמות האבן שמתמש בה ביח"ר "נשר". מחצבה אחת בגבעת-
נשר והשניה לרגלי הטכניון. האחת, ממזרח לישוב והשניה ממערב
לישוב. נוסף למחצבות, התברכנו גם במפעל אספלט. איננו יכולים
למדוד את עצמת הפיצוצים. כשאנו מתריעים בפני משרד העבודה, אין
לנו אפשרות להוכיח דבר. הדבר היחיד שניתן להוכיח הוא, שמתעוררים
אחרי חצתה נעה בקצב הרעש. אין אפשרות למדוד את עצמת
הפיצוצים. איננו רואים סוף למטרד הזה שהוא חמור ביותר בתוך
הישוב.

אני מבקש את הגנת הוועדה הזאת. כאשר ועדת הפנים בקרה, בשעתנו, ביישוב, הצבענו על שתי המחצבות. עושה רושם שזה לא מפריע לאיש.

י. ברזני: כאשר ועדת הפנים באה לבקר ב"נשר", היא לא באה לבדוק אבק או מטרדים. היא באה לראות את מחצבות "נשר" על הכרמל בענין שלמות פארק הכרמל.

פרופ. פרהניו: שמענו על דסולפריזציה אשר תעלה את מחיר טונה דלק בעשרה דולר. אבל קשה לנו לתרגם את זה למתקנים המטפלים בהוצאת אס.או.2 מהגאזים. אפרת שזה מיקר את ההשקעה בחיפה ב-40 מליון דולר. אני שואל כמה זה מיקר במונחים של דלק? זה יכל להיות בסדר-גדל של 10% גם כן?

י. בארי: מר גת, אתה ציינת בדברייך, שאחוז הייצור לצריכה בחיפה נמצא בירידה מתמדת בהשוואה לייצור ולצריכה בכל הארץ. צריכת דלק יורדת ואחוז הייצור גם כן נמצא בירידה. זה מבחינה יחסית. מה המצב באפן מחלט?

מר גת: זה באפן מחלט.

י. בארי: כשדברת על אחוזים, אמרת שהייצור היה בהשוואה לכל הארץ.

מר גת: זה נכון גם מבחינה אבסולוטית. השיא היה בשנת 1970. אז היה 888,000 והיום - ב-12 החדשים שחלפו - זה 745,000. זה מבחינת צריכת הדלק. יש ירידה גם בייצור וגם בצריכה. יש קשר בין צריכת הדלק וייצור החשמל.

י. בארי: אילוא היית צריך להכריע במצב היום, אם להשקיע אמצעים בהרחקת גפרית מהדלק או מגאזי הפליטה, האם אני צריך להבין שאתה מציע את האלטרנטיבה הראשונה, אם בכלל?

מר גת: כן.

מ. בר-אילן: אם אתם עושים דסולפריזציה זה יהיה 1,2% - 1,7%.

מר גת: אנחנו לא מתכוונים לעשות דסולפריזציה בדלק. אנו ודאי נשמח לשרוף דלק טוב יש מתקנים להדחת גפרית דו-חמצנית ולפי התאור זה 80%-90%. אני דברתי על גאזי פליטה. זה לא אנו נעשה. אם יהיה סילוק גפרית דו-חמצנית מגאזי שרפה, יכולים להגיע עד 80%-90%.

אני מזהיר בדרך כלל את הגורמים הנוגעים לדבר באחוזים, כי אחוזים אפשר לבטא אבל כסף קשה להשקיע. אם אני היום צריך להשקיע כך וכך כסף - יש לזה משמעות. השעור הזה, אם מתרגמים את זה - בתשובה לפרופ. פרהניו - זה יכל להיות סדר-גדל דומה. ההשקעה הראשונית יותר קטנה והוצאות שנתיות יותר גדולות.

הישיבה נבעלה ב-11.30